

Milli Değerlerin Ders Kitaplarındaki Yeri: Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri Örneği¹

İrem NAMLI ALTINTAŞ²
Lütfi BUDAK³
Çiğdem BUDAK⁴

Özet

Modernleşme ile birlikte geleneksel kimliklerden ulusal kimliğe doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. Tarih öğretimi sayesinde birey, kendi kimliğini ders kitaplarıyla sınırları belirlenmiş bir süreç olarak görür, değerlendirir ve bu sayede geleceğine yön verir. Tarih sayesinde edindiği bilinç ile bugünü algılar ve geçmişi yorumlar. Bu doğrultuda, yeni kurulan devlette Türklerin medeni bir topluluk olduğu ile ilgili çalışmalar hem dış dünyada yeni devletin gücünü ortaya koymak hem de iç politikada inkılapların devamlılığını sağlamak bakımından önemli bulunmuştur. Yeni ideoloji; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi ders kitapları aracılığıyla eğitim alanında kullanılmıştır. Bu kitaplardan biri İhsan Şerif'in ilkökul dördüncü sınıflar için 1926 yılında yazdığı "Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri" adlı kitaptır. Bu araştırmanın amacı milli öğelerin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerine nasıl verildiğini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli uygulanmıştır. Tüm kitapları incelemek mümkün olmadığından örneklem olarak İhsan Şerif'in Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri isimli kitabı seçilmiştir. Verilerin analizi doküman analizi tekniği ile yapılmıştır. Ders kitabında milli öğeleri kapsayıcı başlıklar kitabın %10'unu oluşturmaktadır. Analiz sonundaki bulgular temalara dönüştürülmüş ve *aidiyet, medeniyet, teşkilatlanma* olmak üzere üç adet tema bulunmuştur.. Bulunan temalar, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerine milli öğelerle ilgili motivasyon sağlayıcı, yeni kurulan devlette kendilerine özgüven verebilecek unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurlar kültürel, dini ve coğrafi faktörler olarak da tanımlanabilir. Ders kitabının verdiği ileti Türklerin tarih boyunca pek çok coğrafyada sayısız devletler kurduğu, Batı medeniyetine katkı sağladığı, dini öğelerden ziyade milli öğelerin ortaya çıkarılması gerektiği yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Tarih ders kitabı, Milli bilinç, Türk tarih tezi, Söylem

---

¹ Bu çalışma 11-14 Mayıs 2017 tarihleri arasında Denizli'de düzenlenen IVth International Eurasian Educational Research Congress'te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, irefaltintas@sdu.edu.tr (Corresponding Author)

³ Arş. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, lbudak@adu.edu.tr.

⁴ Okt., Adnan Menderes Üniversitesi, Köşk Meslek Yüksekokulu, cigdem.budak@adu.edu.tr.

Place of National Values in Course Books: Example of History Lessons for Republican Children

Abstract

Along with the modernization, there has been a transformation from traditional identities to national identity. Through history teaching, the individual perceives his/her identity as a process in the framework of course books, evaluates it and thus directs his/her future. He/she perceives the present with the awareness gained by the help of history and interprets the past. In this respect, the studies on the fact that the Turks are a civilized society in the newly established state, have been found essential both in revealing the power of the new state in the international environment and in ensuring the persistence of the reforms in domestic policy. The new ideology has been used in education through the course books of history, geography, and civics. One of these books is "*History Lessons for the Republican Children*", written by İhsan Şerif for 4th-grade students at the primary school. The aim of this research is to reveal how the national values were taught to fourth-grade students at the primary school. Survey model, one of the applied research methods, has been used in the study. Since it is not possible to examine all the books, İhsan Şerif's "History Lessons for Republican Children" course book has been selected as sample. The analysis of the data has been conducted by document analysis. The titles on national elements cover 10% of the course book. The findings of the analysis have been classified under themes and three themes, which are *belonging, civilization, and organization*, have been determined. Under the theme of the organization, the states established by Turks throughout the history were mentioned praisefully. The obtained themes consist of factors that provide fourth-grade students at the primary school with motivation about national values and self-confidence in the newly established state. These factors can be defined as cultural, religious, and geographical elements. The message of the course book is that the Turks have established numerous states in various regions throughout the history and have contributed to Western civilization and that it is necessary to promote national elements instead of religious elements.

Keywords: History course book, national consciousness, Turkish history Thesis, discourse

GİRİŞ

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı mirasının atılıp yerine milli değerlerin getirilmesini hedeflemiştir. Bu nedenle Türk İnkıpları aynı zamanda Batıların Türklerle ilgili olumsuz iddialarına cevaben hazırlanmıştır. Bu iddialar; Türklerin medeniyetten uzak, göçebe, barbar kavimler arasında yer aldığı ve Anadolu'yu işgal ettikleri tezleri üzerine kuruludur. Atatürk bu iddiaları çürütmek için Mili Mücadele yıllarından başlayarak Türklerin medeniyet sahasındaki yerleri hakkında bilgi edinmeye çalışmıştır.

Atatürk, Türklerin tarih sahnesinde aranmasında bilimsel açıdan oldukça önem vermiştir. Bunun için Güneş Dil Teorisi, Kayıp Kıta Mu hakkında yapılan araştırmalar, Türk tarih tezinin ortaya atılmasının ardından Afet İnan'ın 40.000 insan üzerinde yaptığı araştırmalar hem dış dünyada prestij kazanmak ve kimliğini ispat etmek hem de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin vatandaşlarına daha iyi işler yapmaları, inkıpları devam ettirmeleri için bir motivasyon kaynağı olması bakımından önemli görülmüştür (Toprak, 2012).

Bu yeni tezde milli kültürün ve milli seciyenin tarihin derinliklerinden günümüze kadar gelen sürekliliğini, Eski Türk devletlerinin medeniyet, askeri ve devlet teşkilatı, laiklik, kadın-erkek eşitliği, demokratik yönetim anlayışı idealize edilerek, içinde yaşanan Türk devletlerinin de bunların devamı olduğu düşüncesini kanıtlamaya yönelik olarak, “bugünü meşrulaştıran çağlar ve olaylar” temel referans noktası olarak kabul edilmektedir. (Yıldırım, 2016).

Atatürk'ün savaş sonrası Türk tarihi üzerine yaptığı çalışmalar, 1930'ların diktatör rejimlerinde ırkçılık propagandalarına bir cevap niteliğinde olması bakımından da önemli sayılmaktadır. Türklerin medeniyet dairesi, dış dünyada yeni kurulan devletin prestijli bir görünüm kazanmasını sağlamıştır. Başka bir deyişle Avrupa'ya “biz de varız” dedirtmiştir.

Yeni devletin inşasında Avrupalıların tezlerinin asılsız olduğu tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri aracılığıyla halka ulaştırılmaya çalışılmıştır. Yeni kurulan devlette vatandaşların milli bir kimlik kazanması, cumhuriyet bilincinin oluşması bakımından da önemli görülmüştür. Bu dönemde Atatürk'ün bizzat Afet İnan'a yazdırdığı “*Vatandaş İçin Medeni Bilgiler El Kitabı*” “*Tarih III Orta Zamanlar*” ders kitabı yeni bir kimlik inşası ve milli değerlerin oluşturulması için atılan adımlar arasındadır.

Dünya medeniyet sahnesinde yeni devletin yer almaya çalışması, vatandaşlar için bir özgüven duygusu oluşturulması bakımından da önemlidir. Bu dönemde, ilkökul, ortaokul ve lise çağındaki öğrencilere çeşitli tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinde Türklerin de dünya medeniyet sahnesinde rol aldığı, medeniyete katkı sağladığı anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türklerin tarihsel kökenleri, hangi medeniyetleri kurdukları Araplardan ayrı bir uygarlık olarak gösterilmesinde bir kanıt oluşturmuştur (Aslan, 2010).

Özetle, yeni kurulan devlette Türklerin medeni bir topluluk olduğu ile ilgili çalışmalar hem dış dünyada yeni devletin gücünü ortaya koymak hem de iç politikada inkıpların devamlılığını sağlamak bakımından önemli bulunmuştur. Yeni ideoloji; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi ders kitapları aracılığıyla eğitim alanında kullanılmıştır.

Bu kitaplardan biri İhsan Şerif'in ilkokul dördüncü sınıflar için 1926 yılında yazdığı “*Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri*” adlı kitaptır. Bu çalışmada ders kitabının yazıldığı yıllarda dördüncü sınıf öğrencilerine milli değerlerin nasıl verildiği tartışılmıştır. Ders kitabında; “*Hititler, Türkler, Hiyong-Nu’lar, Hunlar, Akhunlar, Tonyular, Uygurlar, Türklerin Medeniyete Hizmetleri Ehli Salib ve Türkler, Moğol İstilasası, Selçukluların Sonu, İslamiyet ve Medeniyet, İslam Medeniyeti ve Türkler*” başlıklarının milli değerlerin ilkokul dördüncü sınıf ders kitabında nasıl oluşturulduğu ile ilgili bilgi verdiği düşünülmektedir. Bu çalışmada da söz konusu başlıklarla ilgili araştırma yapılmaya gerek duyulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Ders kitaplarında milli değerlerin öğretimi konusunun nasıl işlendiğini ortaya koymak ve bu amaçla İhsan Şerif'in ilkokul dördüncü sınıflar için 1926 yılında yazdığı “*Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri*” adlı kitaptaki milli öğeleri incelemektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da günümüzde var olan durumu betimlemek amacıyla kullanılır (Karasar, 2009). Seçilen ders kitabında milli değerlerin öğretilmesinde kullanılan temel argümanlar incelemeye alınmıştır.

Veri toplama

Çalışmada kullanılan ders kitabının ilk basımına ulaşılmaya özen gösterilmiştir. Ders kitabı 1926 yılında yani Harf İnkılabından önce yazılmıştır. Dolayısıyla kitabın tamamı, Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Çalışmada öncelikle tüm kitap günümüz Türkçesine çevrilmiş, daha sonra araştırmanın amacına uygun olarak “*milli değerlerin öğretilmesi*” ile ilgili konular ders kitabından seçilecek uygun temalar oluşturulmuş ve bu temalarda bulunan anahtar kelimelere göre sınıflandırma yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada nitel analiz yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği seçilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmanın analizinde, milli değerlerin öğretilmesi ile ilgili konu başlıkları ortaya konulmuş ve konuyla ilgili temalar sunulmuştur.

BULGULAR

Kitapta, Atatürk'ün kurucu vasfına vurgu yapmak için eserin kapağına madalyon içerisinde bir Atatürk portresi yerleştirilmiştir. Portrenin altında “*Mübeccel Reis-i Cumhuriyetimiz*” yazılıdır.

Bu araştırmanın konusu olan milli değerlerin öğretilmesiyle ilgili “*Hititler, Türkler, Hiyong-Nu’lar, Hunlar, Akhunlar, Tonyular, Uygurlar, Türklerin Medeniyete Hizmetleri Ehli*

Salib ve Türkler, Moğol İstilasası, Selçukluların Sonu, İslamiyet ve Medeniyet, İslam Medeniyeti ve Türkler” başlıkları toplam olarak 11 (% 10) sayfadan oluşmaktadır.

Bahsedilen sayfalarda:

- Türklerin tarih boyunca özellikleri nelerdir?
- Hangi milletler tarih sahnesine Türklük adıyla çıkmışlardır?
- Türklerin tarih boyunca medeniyete katkıları nelerdir?
- Türkler devletleri hangi şartlarda nasıl kurulmuştur? sorularına verilen cevaplarla milli öğelerin öğretilmesi planlanmıştır.

Ders kitabındaki milli öğeleri oluşturan başlıklar bu çalışmada *aidiyet, medeniyet ve teşkilat* olarak temalara ayrılmıştır.

Aidiyet

Bu tema ile Türklerin kökenlerinin neye dayandığı, hangi milletlerin Türk sayıldığı ile ilgili cümleler kodlanmıştır.

“İşte Osmanlı Türklerinin ecdadı olan kayı boyu bu Moğol afetinin dehşetinden, şiddetinden kaçan Oğuz kabilelerinden biridir” (Şerif, 1926, s. 86).

Ders kitabında Türklerin ilk yurdunun tasvirine yer verilen *Türkler* bölümü iki tam sayfada anlatılmıştır. Türklerin ilk yurdundan göçüşü, iklim şartlarına bağlanmıştır.

“.. Bu çöller yazın pek sıcak, kışın pek soğuk idi. Mamur değildi. Barınmak güç idi. Bu sebepten yabancı milletlerin hücumundan istilalarından masun idi” (Şerif, 1926, s. 31).

Türklerin destansı geçmişi ders kitabında Nuh’un gemisi hikâyesine dayandırılmıştır:

Diyorlar ki ‘Türk’ Hazret-i Nuh’un torunlarından birinin ismidir”(Şerif, 1926, s.31).

Hiyong-Nu’lar kabinesinin bir Türk kabilesi olduğu ve Çin ile mücadele ettiği yazılmaktadır (Şerif, 1926, s. 33).

Hunlar bölümünde Hunların dünyanın her yerine yayıldıkları anlatılmıştır.

“Asıl Hunlar dünyanın öbür ucuna gitmişlerdir... Macaristan ve Germanyaya’yı çiğneyerek Fransa’ya kadar gitmişlerdir.” (Şerif, 1926, s. 34).

Akhunlar bölümünde Türk vurgusu bölümün sonunda *“Türklerin hücumuyla mahvoldular”* şeklinde yapılmıştır (Şerif, 1926, s. 34).

Ehli Salib ve Türkler bölümünde Türk kahramanlıkları ön plana çıkmış, bunun için Türk komutanlar ve hükümdarlardan örnekler verilmiştir.

“Türkler kudurmuş sel gibi akan ehli salibe karşı hücum ederken çekilmiş bir kılıç müdafaa ederken parçalanmaz bir kalkan makamında idiler” (Şerif, 1926, s.85).

“Bu kanlı muharebelere girişenlerden Kılıç Arslan, İkinci Kılıç Aslan, Musul atabey ve vezirlerinden Karaboğa bunlar hep halis Türk oğlu Türk idiler” (Şerif, 1926, s.85).

Medeniyet

Medeniyet temasıyla Türklerin dünya üzerindeki yerlerinin ne olduğuyula ilgili bilgiler kodlanmıştır.

Ehli Salib ve Türkler başlığında Türklerin Haçlılar karşısında kazandığı zaferlerin önemi üzerinde durulmuştur.

“Şurası muhakkaktır ki eğer Türkler de halifeler gibi bu cenge omuz silkmiş, ehemmiyet vermemiş olsalar idi bugün ‘ilim islami’ denilen muazzama Arabistan çöllerine dikilmiş, daha açık ve doğrucası Ceziret’ül Arabia⁵ sığınmış bir avuç bedveden ibaret kalırdı” (Şerif, 1926, s. 85).

Türklerin Medeniyete Hizmetleri başlığı altında milli öğeler üretime katkı sağladıklarını ve medeni bir topluluk olduğu anlatılmaktadır.

“Bütün Müslümanların müşterek bir medeniyeti vardır. Bu medeniyete Arap medeniyeti diyenler yanılmışlardır. Çünkü doğrudan doğruya Arapların malı değildir. Bu medeniyetin kurulmasına Türkler de, Acemler de belki Araplardan ziyade yardım etmişlerdir” (Şerif, 1926, s. 107).

“Bağdat’taki meşhur alim olan ‘medrese-i nizamiye’ darülfünununun tesis eden Türklerdir” (Şerif, 1926, s. 107).

“Türklerden Arablardan daha büyük ‘Farabi’ gibi filozoflar, ‘Mevlana’ gibi daha büyük şairler yetişmiştir” (Şerif, 1926, s. 107).

“Gazne’de rasathaneler bina eden Türklerdir. Mısır’daki Türk Asarı, Konya’daki Selçuki Asarının, bekayası, enkazı, Türklerin ne kadar zevk ve ne sanat sahibi olduklarına en parlak şahitlerdir” (Şerif, 1926, s. 107).

“Binaenaleyh Türkler yalnız ehli salib müdafaa etmekle ilmi İslam’a ve medeniyet-i İslamiye’ye olmaz ve ebediyen unutulmaz en büyük hizmetleri ifa etmişlerdir” (Şerif, 1926, s. 107).

Teşkilatlanma

Ders kitabında teşkilatlanma kodu Türklerin bugüne kadar dağılıp tekrar devlet kurabildiklerini gösteren cümleler dikkate alınarak kodlanmıştır.

Çalışmada ele alınan bütün Türk devletleri başlıkları *teşkilatlanma* temasını içermektedir.

---

⁵ Arap Yarımadası

“.. *Garb ve Şark Türklerini namıyla meydana iki devlet çıkardılar. Şark Türkleri, Çinlilerin hücumuyla mahvolduysa da “Kutluğ” Han bu devleti yeniden kurdur*”(Şerif, 1926, s. 35)

“*Uygurlar, miladın sekizinci asrında asıl Türkistan, Moğalistan ve Çin’in Kansu eyaletinden mürekkep büyük bir devlet kurmuşlardı.*” (Şerif, 1926, s. 36)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Güler (2005, s.95)’e göre “*Tarihin en önemli işlevlerinden biri toplumdaki ve uluslardaki sosyal hastalıklara çözüm getirmektir.*” Bu açıdan tarihle ilgili genel problem bir olaya hangi taraftan bakıldığı ile ilgili tartışmalardır. Toplum zaman içinde değişir. Bu yüzden tarihçiler olayları bağımsız ve nesnel biçimde ele alamaz (Carr, 2009; Özbaran, 1994). Başka bir deyişle “*Nasıl ki tek bir manzara yoksa tek bir tarih de yoktur*” (Halkin, 2000, s.2). Tarih, bu yönüyle sadece geçmişe ışık tutmaz, eğer iyi okunursa bugünün ve geleceğin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Carr and Fontana, 1992).

Behar (1999, s.19) “*Ulus- devlet aşamasına geçilmesi ile tarihin yeniden yazılmaya başlanması aşağı yukarı eş zamanlı*” diye düşünmüştür. Bu suretle, milli bir devlet ortaya konulurken tarih dersinin kullanılması da doğal bir süreci işaret edebilir. Milli bir devlet inşa edilirken tarih öğretiminin nasıl şekilleneceğini, hangi ders kitaplarının okutulacağına devlet karar verebilir. Fakat hiçbir resmi tarih, ideolojik olduğunu kabul etmez (Tekeli, 2007).

Genel anlamda ulus devlet bilinci millileşmeye paraleldir. Özelde ise Türkiye Cumhuriyeti’nin temel hedefi ırk birlikteliğinden ziyade kültür temelli bir birliktelik sağlamaktır. Bu hedefi gerçekleştirmek için ders kitapları kullanılmıştır. Türkiye’de milli şuurun gençlere aşılması süreci Türk Tarih Tezinden önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılır. Türk Tarih Tezinden önce milli şuuru aşılama amacıyla 1924 ve 1926 yıllarında ilkökul ve ortaokullarda müfredat programlarında iki kez değişiklik yapılmıştır (Çapa, 2002).

Bu çalışma kapsamında incelenen ders kitabıyla ilgili 1926 tarih ders programına baktığımızda ders içeriği İlkçağdan başlayarak, eski Türk tarihi, İstanbul’un fethine kadar olan olayları kapsar. Bu kapsamda insanlığın ilk zamanları, eski büyük uygarlıklar, Türkler, eski Türk uygarlığı, Türkler arasında İslamiyet’in ortaya çıkışı, Anadolu’da Türkler (Selçuklular), Osmanoğulları Hükümeti’nin kuruluşu ve İstanbul’un fethi verilmiştir.

İncelenen ders kitabında *aidiyet, medeniyet, teşkilatlanma* olmak üzere üç adet tema bulunmuştur.

Aidiyet temasında Türklerin bugüne kadar yaptıkları işlerle ilgili motivasyon sağlayıcı cümleler göze çarpmaktadır. Türklerin nereden geldiği, hangi milletlerin Türk sayıldığı bilgisi aidiyet teması olarak karşımıza çıkmıştır.

Medeniyet teması daha çok İslam dini ve Türkler ile ilgili olarak yapılandırılmıştır. Ders kitabında medeniyet temasıyla ilgili verilen ileti, İslam’ın Türkler sayesinde yayıldığı, Türkler’in bilimsel olarak üretime katkı sağladığı ve bu katkının yetiştirdiği Türk âlimlerle meydana geldiği vurgulanmıştır.

Teşkilatlanma teması ile Türklerin tarih boyunca defalarca devlet kurdukları vurgulanmıştır.

Ders kitabında genel olarak bu temaların bulunması milli bilinç unsurlarının yoğun bir şekilde verildiğini göstermektedir. Bu durum ulus-devlet sürecinin başlatılmasıyla açıklanabilir. Cumhuriyetin ilan edilmesi ve devletin üniter yapıyla ulus-devlet sürecinin yerleştirilmesi Şerif'in bu kitabında da ortaya çıkmaktadır.

İşçimen (2007) yaptığı çalışmada ilkökul 4. sınıflarda okutulan tarih ders kitaplarında milli şuurun yükseltildiğini, Türklerin güçlü, eski bir tarihe sahip olduğunun vurgulandığını belirtmiştir. İşçimen'in çalışmasına paralel olarak Metin (2015) de tarih ders kitaplarıyla milli şuurun ortaya çıkmasına yardım edildiğini savunur.

Safran (2009) tarih öğretiminin amaçlarını kültürel mirası aktarmak, ahlaki eğitim vermek, günümüz dünyasını anlamak olarak belirtmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda tarih eğitiminde milli bilinç aşlamak kültürel mirası aktarmak olarak okunabilir.

Milli bilinç oluşmasına paralel bir şekilde ders kitapları mili öğeleri vererek toplum içinde birlik ve beraberliği sağlayıcı bir toplumsal bilinç oluşturabilir (Güler, 2005).

Tarih ders kitapları aracılığıyla mili değerlerin öğretilmesi yeni kurulan devletin ilkelerinin benimsenmesi ve yeni nesilde daha iyi işler yapabilmek için oluşturulmuş bir motivasyon kaynağıdır. Çalışmada bulunan temalar da bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Ayrıca modern dünyada yeni kurulan devletin yerinin tespit edilmesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla dönemin ders kitapları, eğitimin hedefini belirlemek amacıyla önemli bir yol göstericidir.

Kitapta bulunan başlıklara bakacak olursak; Osmanlı hanedanı, Osmanlı Devleti'nin fetihlerinden daha çok ilk çağ medeniyetleri ve bu medeniyetlerin insanlığa katkısı olduğu yönündedir. Ders kitabı hilafet kaldırıldıktan sonra yazıldığı için Arap coğrafyası ve Arapların kutsal olup olmadıkları konusu da bu çalışmada değerlendirilecek bir husustur. Türklerle ve Araplarla ilgili bölümler milli değerlerin öğretilmesiyle ilgili önemli bir kıstas oluşturmaktadır.

Osmanlı döneminde tarih ders kitaplarında hanedanı anlatmak için kullanılan dini öge cumhuriyet ilan edildikten sonra arka plana itilmiştir. Daha önce kullanılan din ögesi cumhuriyet sonrası kitaplarda Araplar olarak belirgin hale gelmiştir (Doğan, 2011). Bu çalışmada bulunan medeniyet teması da Arapların yalnızca Osmanlı milletleri arasında bulunan bir millet olduğunu ve herhangi bir üstünlüğünün bulunmadığını kanıtlar niteliktedir.

Öneriler

Bu çalışma ışığında;

- Milli öğelerin nasıl oluştuğu tarih, coğrafya ve vatandaşlık ders kitaplarında karşılaştırmalı olarak yapılabilir.
- Milli öğelerin ders kitaplarında ortaya konulmasının doğurduğu sonuçlar nitel olarak bu ders kitaplarını okuyanlar üzerinde ne kadar etkili olduğu ile ilgili bir araştırma da yapılabilir.

- Bu çalışmada Türk tarih tezi ortaya koyulmadan önceki bir tarih ders kitabı incelenmiştir. Ders kitabı, detaylı olarak Türk tarih tezi oluşturulduktan sonraki ders kitaplarıyla karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

Aslan, E. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları*. Eğitim ve Bilim, 35(158), 215-231.

Behar, E. B. (1996). *İktidar ve tarih*. İstanbul: Afa Yayıncılık.

Carr, E. H. (2009). *Tarih nedir?* İstanbul: İletişim Yayınları.

Carr, E. H. ve Fontana J. (1992). *Tarih yazımında nesnellik ve yanlılık*. (Çev. Ö. Ozankaya). Ankara: İmge Kitabevi.

Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (29-30), 39-55.

Doğan, N. (2011). Osmanlı'dan Cumhuriyete ders kitaplarında devlet kavramının iktidar-egitim ilişkisi açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 2069-2090.

Güler, İ. (2005). *Tarihin toplumdaki işlevi ve öğretimi*. İstanbul: Elif Kitabevi.

Halkin, E. L. (2000). *Tarih tenkidinin unsurları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İşçimen, S. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti'nde ilkokullarda okutulan tarih ders kitapları (1923-1931)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.

Şerif, İ. (1926). *Cumhuriyet çocuklarına tarih dersleri*. İstanbul: Kanaat Kitabhanesi

Tekeli, İ. (2007). *Küreselleşen dünyada tarih eğitiminin amaçları ne olabilir?* Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu 29 Eylül - 1 Ekim 1994. (34-42). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Metin, E. (2015). *Tarih ders kitaplarında Türklük şuuru ve milliyetçilik*. Ülkü Ocakları, 142, 13-19.

Özbaran, S. (2003). *Güdümlü tarih*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Safran, M. (2009). *Türkiye'de tarih öğretimi ve meseleleri*. Muammer Demirel ve İbrahim Turan (ed.) Tarih öğretim yöntemleri içinde (s.41-59). Ankara: Nobel yayıncılık.

Toprak, Z. (2012). *Darwinden Dersim'e cumhuriyet ve antropoloji*. İstanbul: Ankara.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, T. (2016). *Tarih ders kitaplarında kimlik söylemi*. İstanbul: Öz Karacan Matbaacılık.